

klornih žanrova duguju mnogo taj metodi. U uvodnom dijelu autor raspravlja o komparaciji kao postupku i kao metodi, o folkloru i tipologiji, o tipologiji i historiji. Prvi je dio knjige posvećen nastanku historijsko tipološke teorije i njezinu formiranju tridesetih godina. Drugi dio govori o odnosu te teorije i tradicionalnog komparativizma. Tu autor daje vlastitu kritiku tradicionalnog migracionizma, da bi se u trećem dijelu obratio problemima historijske tipologije žanrova, a u četvrtom općim problemima tipologije folkloru. Možda je za nas najzanimljivija autorova kritika monografije Maje Bošković-Stulli **Narodna predaja o vladarevoj tajni** koju on nesumnjivo cijeni, ali joj i predbacuje svojevrsan danak migracionizmu i zaobilaznje historijsko tipološke problematike. U zaključku autor primjećuje da je historijsko tipološka teorija u usponu, da su uspješni veliki, ali se isto tako zalaže i za neophodnu samokritičnost, za izbjegavanje aksiomatizacije temeljnih postavki i za kritičku provjeru dostignuća.

Ivan Lozica

Poetika iskusstva slova, Nauč. red. S. G. Lazutin, Redaktor L. N. Nečepaeva, Izdatel'stvo Voronežskogo universiteta, Voronež 1978, 149 str.

U ediciji **Poetika iskusstva slova** izlaze članci koji se bave pitanjima poetike kako pisane (sovjetske i strane), tako i usmene književnosti; ta su izdanja podjednako namijenjena folkloristima i drugim književnim teoretičarima. Tako je i u ovoj knjizi: folklorističkoj problematici posvećeno je šest od petnaest objavljenih radova.

V. E. Gusev raspravlja o pojmu folklorne stilistike, polazeći od dvojnog značenja termina. Stilistika može biti shvaćena kao sveukupnost umjetničkih sredstava jezika, ali isto tako i kao disciplina koja se tim sredstvima izraza bavi. Stilistikom dalje autor naziva samo znanost o

stilu i luči stilistiku kao lingvističku disciplinu od filološke stilistike, koja uključuje i individualni izraz pisca a ne samo jezik kao sredstvo komunikacije. Pišući dalje o filološkoj stilistici, Gusev opaža dvije tendencije. Prva podređuje poetičku analizu jezičnoj, a druga lingvističkom analizom rješava pitanja poetike. Autor smatra da filološka stilistika kakvom se koristi znanost o pisanoj književnosti nije primjenljiva na usmenu književnost. U pisanoj se literaturi žanrovi i stilovi ne podudaraju, moguće je napisati epistolarni roman, ili roman u stilu dnevnika ili kronike. U usmenoj književnosti nije tako, jer bajka može biti samo u stilu bajke a predaja u stilu predaje. Dok u pisanoj književnosti likovi govore vlastitim, individualiziranim rječnikom, u usmenoj književnosti likovi uglavnom govore rječnikom pripovjedača. Literarna stilistika razrađena je na materijalu pisane književnosti, a predmet i metode stilističke analize folkloru morali bi se, po mišljenju autora, zasnivati na svojstvima samog folkloru. Gusev smatra da se folklor od pisane književnosti ne razlikuje samo usmenošću, jer se folklorom ne smatra samo usmena književnost, nego i glazba, ples, drama. Glazbeni i dramski elementi prisutni su i pri izvedbi usmene književnosti, pa se tako jezik u usmenoj književnosti ne javlja kao autonomno područje. Stil folkloru zavisi o žanru i funkciji, svakom žanru pripada određeni stil. Gusev upozorava na kolektivni karakter stila u folkloru, za razliku od naglašene individualizacije stila u djelima pisane književnosti. Članak nastoji zacrtati stilistiku folkloru kao zasebnu znanstvenu disciplinu koja proučava stil folkloru kao sveukupnost sredstava izraza. Ta se sveukupnost promatra kao sistem (s podsystemima) kolektivnih funkcionalno-umjetničkih sredstava folkloru (književno-glazbeno-kinetičkih). Moguće je, piše Gusev, analizirati pojedine elemente, stilska obilježja jezika, glazbe, plesa ili drame, ali moramo imati na umu svrhu tih

stilističkih ispitivanja i omogućiti sintezu s cjelinom stila folkloru kao složenog sistema.

Stavovi V. E. Guseva o stilistici folkloru svakako su zanimljivi i poetični iako se ne moramo s njima u potpunosti složiti. Folklor ne poznaje individualne stilove stvaralaca u tolikoj mjeri kao pisana književnost; to je pomanjkanje individualnog izraza na neki način nadoknađeno raznolikošću žanrova, što su zamijetili još Jakobson i Bogatirjov. Ipak, smijemo li u potpunosti poistovjetiti stilove i žanrove folkloru? Ne predstavlja li i malo odstupanje od norme stilem? Zar dobri pripovjedači, pjevači itd. nemaju vlastitoga stila? Upravo ispitivanje pojava usmene književnosti u njihovu kontekstu (a ne iz zapisa) pokazuje da individualni stilovi postoje. Dalje, je li moguće iz stilskih obilježja pojedinih književnih, glazbenih, plesnih i dramskih žanrova apstrahirati neka zajednička svojstva koja bi tvorila određeni folklorni stil? Nije li folklorni stil podložan mijeni, je li moguća povijest folkloru, periodizacija folklornih stilova? Napokon, otvoreno je i pitanje svrhe i karaktera opće stilistike folkloru. Moramo se čuvati Völfflinove pogreške — izražajna sredstva jesu elementi umjetničkog stvaranja, ali umjetnost ne možemo objasniti golim izražajnim sredstvima ni iz njih izvedenim apstrakcijama. Sva ta pitanja i ograde ne znače da folkloristička stilistika nije potrebna — književnoznanstveni aparat, izgrađen proučavanjem pisane literature nije dostatan folkloristima, on mora biti dopunjen novim elementima — i u tom smislu nastojanja V. E. Guseva možemo samo pozdraviti.

Drugi prilog u knjizi jest rad S. G. Lazutina o uzajamnoj povezanosti umjetničkih sredstava jezika i kompozicijskih postupaka u folklornim djelima. Autor tu vezu pokazuje na primjerima različitih žanrova, da bi zaključio da su umjetnička sredstva jezika i postupci kompozicije u svakom folklornom žanru različiti, da se nalaze u neraskidivom jedinstvu zajedno s drugim formalnim

obilježjima (sižeom, stihom, melodijom itd.), s kojima čine cjelovit umjetnički sistem, stilski oblik, nepovnljivu stilsku individualnost žanra.

L. B. Kozlovceva piše o kontaminaciji ruskih narodnih lirskih pjesama. Autorica razlikuje dva tipa kontaminacije, stvaralačku (umjetnički motiviranu) i mehaničku. Te dvije vrste kontaminacije nisu podjednako rasprostranjene u svim lirskim žanrovima. Kontaminaciji podgodi slobodna, asocijativna kompozicija lirskih pjesama, slabljenje veze između simboličkih i realnih slika, jačanje individualnosti u pjesničkom procesu, kao i promjena društvenih grupa. Kozlovceva u kontaminacijama 18. i 19. stoljeća u većini slučajeva vidi primjere umjetnički motivirane kontaminacije, dok u novijim primjerima, po njezinu sudu, prevladava mehanička kontaminacija.

Članak A. F. Nekrilove o nekim osobitostima stila gradskoga kazališnog folkloru nadovezuje se na poznata istraživanja sajamskog folkloru Bahtina i Bogatirjova. Autorica postavlja pitanje je li moguće govoriti o ruskom kazališnom folkloru gradskih praznika i sajмова i postoji li jedinstven, zajednički stil gradskih narodnih veselja. Ona smatra da je na stil gradskog narodnog praznika djelovalo više činitelja: poseban karakter smijeha na gradskim trgovima u praznično vrijeme, utjecaj gradskog načina života na ukus korisnika zabave, kazališna obilježja većine sajamskih veselja i njihova komercijalna strana. Rad A. F. Nekrilove ilustriran je mnogobrojnim primjerima i podacima o oblicima ruskoga gradskog kazališnog folkloru i u tome je njegova najveća vrijednost.

A. I. Kretov pisao je o frazeologizmima kao sredstvima umjetničkog izraza u kratkim pjesmama iz okolice Voronježa, a N. I. Kopilova o folklornom epitetu i stilu romantičkih balada i pjesama prve trećine 19. stoljeća.

Ostali radovi u knjizi ne pripadaju folklorističkom području i nećemo ih ovdje prikazati.

Ivan Lozica

Studies in East European Folk Narrative, Edited by **Linda Dégh**, American Folklore Society and the Indiana University Folklore Monographs Series, Indiana University — Folklore Institute, Bloomington, Ind., 1978, 678 str.

Knjiga radova o istočnoevropskim narodnim pripovijetkama, iako objavljena tek 1978., rezultat je znanstvenog skupa u Kopenhavnu i Kielu 1959. i odluke Mađarskog etnografskog društva da na engleskom jeziku objavi knjigu koja bi znanstvenim krugovima Zapada približila rezultate istočnoevropskih istraživanja usmene proze. Ovdje tiskani radovi napisani su između 1961. i 1965., izdavački su se poslovi oduljili, pa knjiga tako predstavlja naknadnu informaciju i ne može više poslužiti onoj svrsi kojoj je prvobitno bila namijenjena. Ipak, čak i ovako zakašnjeli podaci pokazuju da su istočnoevropski istraživači usmene proze bili među prvima koji su se jalovom traganju za »izvornim« oblikom priče suprotstavili uvodeći suvremenije i složenije metode istraživanja priča u kontekstu i posvećujući više pažnje pripovjedačima i njihovoj interakciji s publikom. Urednica Linda Dégh u uvodu je upozorila da su istočnoevropski znanstvenici takvim svojim metodama otvorili put istraživanju oblika, stila, strukture i kompozicijskih elemenata, kao i istraživanju njihove međuzavisnosti, prijelaznih oblika i različitih etničkih i interetničkih posebnosti. Otvorene su i mogućnosti za istraživanje estetike usmene proze, dihotomije fantazije i realnosti itd.

Knjiga je podijeljena na dva dijela. U prvom su dijelu komparativne studije usmene proze. Pertev Naili Boratav pisao je o odnosu bajke i drugih pripovjednih žanrova,

Maja Bošković-Stulli o sižeima narodnih bajki u hrvatskim i srpskim epskim pjesmama, Imre Ferenczi o povijesti, narodnim legendama i usmenoj tradiciji, Vlajko Palavestra o genezi dviju legendi o vojvodi Stjepanu, Ilona Dobos o istinitim pričama, Vilmos Voigt o izučavanju usmene književnosti u Sovjetskom Savezu, a Karel Horálek o balkanskim varijantama jednog motiva **Anup i Bata**, AaTh 315B).

Drugi dio knjige sadrži radove o pripovjedačima i o njihovoj umjetnosti, a autori su Corneliu Bârbulescu, Cvetana Romanska, P.V. Lintur, Sándor Erdész, Olga Nagy, József Faragó i Tony Brill.

Ivan Lozica

Patterns in Oral Literature, In World Anthropology, general editor **Sol Tax**, editors **Heda Jason**, **Dimitri Segal**, Mouton Publishers, The Hague, Paris 1977, VII + 333 str.

Od 15. do 18. kolovoza 1973. održan je u Kopenhavnu znanstveni skup o strukturi u usmenoj književnosti, kao dio 9. kongresa antropoloških i etnoloških znanosti (Chicago, rujan 1973). U knjizi su neki od radova s tog znanstvenog skupa, a uključeni su i prilozi koji su stigli naknadno.

Proučavanje usmene književnosti oduvijek je bilo vezano uz lingvistička istraživanja. Nerijetko su se isti ljudi bavili i lingvistikom i folkloristikom. Kao što su u prošlom stoljeću obje discipline bile povijesno usmjerene, tako i u ovom stoljeću razvoj strukturalističke lingvistike i semiotike donosi srodne pokušaje i na folklorističkom području. Radovi u knjizi opisuju modele usmene književnosti na različitim razinama i na različite načine. Proučavanje usmene književnosti uz pomoć strukturalnih modela može pomoći rješavanju mnogih problema vezanih uz pitanje o zakonitostima izvedbe i kompozicije usmeno-književnih tekstova. Počeci su takva